

ספרי' – אוצר החסידים – ליונאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אחרון של פסח, ה'תשל"א

חלק ג – יו"ל לשי"פ בהר, כ"ף אייר, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

פתח דבר

לקראת ש"פ בהר, כ"ף אייר הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים אחרונים דחג הפסח, חלק שני י"ל לש"פ אמור).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ד אייר, פסח שני, ה'תשע"ו (ופרצת),

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

לד. המשך הביאור בדברי המדרש⁸³ "אימתי (הן תמימות) בזמן שאין ישוע ושכניו ביניהם" — מעלת הקביעות דפסח שחל בשבת, שאז ספה"ע היא באופן ש"השבתות תמימות כששת ימי בראשית", מצד מעלת ימי השבוע שיש בהם ענין שלמעלה משינויים (בניגוד לשינויים שבימי החודש — בגודל הלבנה, ובימי השנה — שינוי התקופות²³³), בדוגמת ענין הבל"ג שבעבודה ד"עושיין רצונו של מקום"²³⁴ — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (הנ"ל סי"ט).

לה. ויש להוסיף בזה, שהסיבה לכך שיש בעולם ענינים הקשורים עם שינויים וענינים שלמעלה משינויים, היא בגלל שכן הוא בתורה ובישראל (שהרי בריאת העולם היא "בשביל ישראל ובשביל התורה"²³⁵):

בנוגע לתורה²³⁶ — הנה אע"פ ש"זאת התורה לא תהא מוחלפת"²³⁷, הרי התורה נחלקת לתושב"כ ותושבע"פ, שבתושב"כ אין שום שינויים, לא רק בנוגע לתיבות ואותיות, אלא אפילו בנוגע לתגין ונקודות כו', ובאופן שחוזרים ולומדים מה שלמדו כבר, אלא ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"²³⁸, ואילו בתושבע"פ לא מספיק לחזור מה שלמדו כבר, אלא חייבים להתייגע ולחדש בתורה, כדאיתא בזהר²³⁹ שצריך "לאפשא לה", וכלשון חז"ל²⁴⁰: "תלמיד ותיק עתיד לחדש", היינו, שאם הוא רק "תלמיד ותיק", ברור הדבר ש"עתיד לחדש".

— הוא אמנם צריך להחזיק את עצמו ל"תלמיד", וכמבואר

סא, ה) "ועמדו זרים ורעו צאנכם" — אזי יהי' להיפך).

234) ובסגנון אחר: הביאור בדברי המדרש אודות ההוספה בענין ד"תמימות" "בזמן שאין ישוע ושכניו ביניהם", נלמד ממדרש אחר (שהרי "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר" (ברייטא דל"ב מדות טו)) אודות ההוספה בענין ד"תמימות" "בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום".

235) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

236) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 175 ואילך.

237) עיקר הט' מ"ג העיקרים. וראה

רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א

סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

238) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב.

וש"נ.

239) ח"א יב, ב.

240) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה

פ"א ה"א. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. ועוד.

233) אף שבפרטיות יותר יש חילוק בין ימי השנה הקשורים עם החמה שאין בה שינויים*, לימי החודש הקשורים עם הלבנה** שעולה ויורדת, ועד"ז בנוגע לבנ"י שמונין ללבנה לפי שדומין ללבנה (ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. ועוד), ולא כמו אוה"ע שמונין לחמה (כיון שבנ"י הם במיעוט הכמות לגבי אוה"ע, כפי שהי' אפילו בזמן הבית, ורק לעתיד לבוא (כש"חפרה החמה ובושה הלבנה" לאוה"ע (ישעי' כד, כג וברד"ק ומצוד"ד)), כשיקויים היעוד (ישעי'

*) ולהעיר, שגם השינוי דשנת העיבור קשור עם הלבנה — בגלל הצורך להשלים את החסרון שבשנת הלבנה להשוותה לשנת החמה, כדי שיהי' חג הפסח בחודש האביב (ראה רמב"ם ריש הל' קידוה"ח).

**) שהרי אין חדשים לחמה (ראה ראב"ע בא יב, ב).

בחור"ד²⁴¹ טעם השם "תלמיד חכם", ולא "חכם", כיון שהתורה מתקיימת רק אצל מי שהוא בבחינת "תלמיד", היינו, שעומדים לפניו תמיד ה"כללים" שקיבל מרבו, ועל יסוד זה מוסיף ומחדש, בבחינת "תן לחכם ויחכם עוד"²⁴².

וזהו שמצינו בגמרא²⁴³ בנוגע למעלת רבי אליעזר הגדול "שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם" — דלכאורה אינו מובן: ר"א הגדול הי' "בור סוד שאינו מאבד טפה"²⁴⁴ וכו', ואיך יתכן שלא חידש מאומה בתורה?! — שהכוונה בזה היא רק בנוגע להלכות שבתורה וכיו"ב, משא"כ בנוגע לשקו"ט שבתורה, ועד לענינים שלימודם הוא רק באופן ד"דרוש וקבל שכר"⁵⁸ (שגם זה חלק בתורה), שהם באופן ד"ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"²⁴⁵.

ונמצא, שיש ענין בתורה שלמעלה משינויים, ויש ענין בתורה שבו צ"ל שינויים, ובכללות הרי זה החילוק בין מקרא ומשנה ותלמוד (שעל זה אמרו רז"ל²⁴⁶ "לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד") — שבמקרא (תושב"כ) אי אפשר לשנות מאומה, וכן במשנה (הלכות) אי אפשר לשנות מאומה, אבל בגמרא, יכול וצריך להיות שינוי — שהרי צריך "לאפשא לה", והסדר בזה, שתחילה יש קושיא בתורה, שענינה העלם, אבל זוהי ירידה לצורך עלי' גדולה יותר, וכפי שמצינו אצל רבי יוחנן²⁴⁷ שכאשר אמרו לו "תניא דמסייע לך", אמר "אטו לא ידענא דשפיר קאמינא", משא"כ כאשר שואלים קושיא ומתריצים תירוץ "וממילא רווחא שמעתא".

וכמו"כ ישנם ב' ענינים אלו בנוגע לישראל:

יש אצל בני' ענינים קבועים, כמו נוסח התפלה שהוא נוסח קבוע שלמעלה משינויים. וביחד עם זה אמרו רז"ל²⁴⁸ "אל תעש תפלתך קבע כו'", שזהו ענין שצ"ל כל פעם באופן שונה. ועד"ז במצוות, שיש בהם ענינים קבועים שלא שייך בהם שינויים, כמו אכילת כזית מצה, וכן הסיפור ביצי"מ שצ"ל "בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך"¹⁷⁰; ויש ענינים שיש בהם שינויים, כמו הכוונה באכילת מצה, וכן כללות הסיפור ביצי"מ שיכול להיות באופן ש"כל המרבה (אף שיכול למעט ח"ו) לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"¹⁷⁰.

ודוגמתם גם בעולם: בימי השבוע יש שינויים מיום ליום, שביום

(241) בהקדמה לחידושים וביאורים ליו"ד. וראה גם תו"מ חל"ה ע' 316. וש"נ.
 (242) משלי ט, ט.
 (243) סוכה כז, סע"ב. וש"נ.
 (244) אבות פ"ב מ"ט.
 (245) איוב יא, ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה.
 (246) קידושין ל, א. וש"נ.
 (247) ב"מ פד, סע"א.
 (248) אבות פ"ב מ"ג.

ראשון נבראו דברים אלו ("עשרה דברים"²⁴⁹), וכיום שני נבראו דברים אחרים, ועד"ז בשאר ימי השבוע (כמרומו בשירו של כל יום²⁵⁰), אבל ענין זה הוא באופן שאותם ענינים חוזרים ונשנים מידי שבוע בשבוע ללא שינוי אמיתי. ועד"ז בימי השנה, שישנם השינויים ד"זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף", אבל שינויים אלו גופא הם באופן ד"לא ישבותו"²⁵¹. ומובן, שכאשר ניתוסף ענין שלמעלה משינויים, "לא ישבותו", בענין שיש בו שינויים, הרי זה סיוע ותוספת כח ועלי' כו'.

לוי. ומזה מובן העילוי בספה"ע כשהיא באופן של "שבתות תמימות כששת ימי בראשית":

כיון ש"מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי"²⁵², הרי מובן שכל שבוע בימי הספירה הוא ענין בפני עצמו ששונה מחבירו.

וע"פ האמור לעיל (סכ"ד) שהענין דספה"ע מורה על התשוקה של בני" לקבלת התורה, הרי מובן שבכל שבוע יש עבודה מיוחדת בתשוקה למ"ת: בשבוע הראשון — תשוקה הקשורה עם מדת החסד, בשבוע השני — תשוקה הקשורה עם מדת הגבורה, ועד"ז בשאר הימים עד לשבוע השביעי הקשור עם מדת המלכות.

ובכל שבוע יש שבעה ימים שבהם נעשית העבודה בכל מדה גופא עד שמגיעים לשלימות העבודה במדה זו — כמו שבעת ימי השבוע, שמיום ליום הולכים ומתקרבים ליום השבת, תכלית השלימות ד"ימי עולם"; וכאשר מסתיימת²⁵³ העבודה במדה זו, אזי מתחילה העבודה במדה הבאה.

ולהעיר מהמבואר בספרי מוסר²⁵⁴ שבזמן שבין פסח לשבועות ניתוסף בבריאות הגוף, ולכן יש צורך בעבודה מיוחדת גם בנוגע לבריאות הנשמה, כך, שבכל שבוע העבודה היא באחת המדות כו'.

ונמצא, שהעבודה דספה"ע קשורה עם שינויים — שבכל שבוע העבודה היא באופן אחר משאר השבועות.

וכאשר השבתות תמימות כששת ימי בראשית — אזי "אהנאי" התוקף ד"לא ישבותו" שבימי השבוע בעבודה דספה"ע שמצד עצמה היא באופן של שינויים, כפי שמצינו ששבת "אהנאי" לא רק למוספין, אלא גם לתמידין שבכל יום²⁵⁵, וזהו הטעם שביוהכ"פ גם עבודת התמיד צריכה להיות

תשוקה גדולה יותר כו' — הנה פירוש הדברים

הוא שנסתיימה השלימות שאליו יכול להגיע

במעמדו ומצבו עתה (חסר קצת — המו"ל).

(254) ראה מדרש שמואל בהקדמה.

(255) ראה זבחים צא, רע"א.

(249) חגיגה יב, א.

(250) ראה ר"ה לא, א.

(251) נח ח, כב.

(252) מנחות טו, א.

(253) ואף שלכאורה לא שייך לומר

"מסתיימת", שהרי תמיד "מעלין בקודש",

בכה"ג דוקא²⁵⁶, כיון שקדושת יוהכ"פ "אהנאי" גם לעבודת התמיד שבכל יום. ועד"ז מצינו בנוגע ליו"ט שחל בשבת, שאין אומרים י"ג מדה"ר כמו בכל יו"ט²⁵⁷, כיון שקדושת השבת משפיעה ופועלת על קדושת היו"ט²⁵⁸.

לז. וענין זה קשור גם עם יום השבת (שהרי ענין התמימות כששת ימי בראשית תלוי בכך שפסח חל בשבת) — שגם בו יש ענין שלמעלה לגמרי מכללות הבריאה, למעלה משינויים:

איתא במדרש: "מה הי' העולם חסר, שבת. . . משל למלך שעשו לו טבעת, מה היתה חסירה, חותם, כך מה הי' העולם חסר, שבת"²⁵⁹; "מה הי' העולם חסר, מנוחה, באת שבת באת מנוחה"²⁶⁰, שהרי שבת הוא יום מנוחה ותענוג ("וקראת לשבת עונג"²⁶¹).

אמנם, זוהי רק דרגת השבת שפועלת שלימות בעולם, כיון שיש לה שייכות לעולם. וכמודגש גם בהשייכות של יום השבת לששת ימי השבוע, עד כדי כך, ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²⁶², היינו, שהאכילה בשבת היא ע"י הטירחא בששת ימי השבוע עד לסיום הטירחא בערב שבת.

אבל יש בשבת דרגא שלמעלה לגמרי משייכות לעולם, שזוהי קדושת השבת מצ"ע, למעלה גם מ"ברכו במן וקדשו במן"²⁶³.

ובכללות — הרי זה החילוק בין ליל ויום השבת לזמן של "רעוא דכל רעוין"⁴, שיכול להיות ללא אכילה לגמרי²⁶⁴ — למעלה מ"יאכל בשבת". ודוגמתו בכללות חיי האדם — "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה"²⁶⁵: שבעים שנה — כנגד שבעת ימי בראשית — בדוגמת ענין המנוחה דשבת ששייך לעולם, ושמונים שנה — בדוגמת ענין השבת שלמעלה מהבריאה לגמרי].

לח. והתכלית של ההוספה בענין ד"תמימות" שבקביעות השנה היא — שסגולה זו תומשך בעבודה בפועל של כל אחד מישראל בענין דספה"ע, "וספרתם לכם"⁸², ועי"ז נעשה גם הענין דמתן תורה וקבלת התורה ("תעבדון את האלקים על ההר הזה") באופן נעלה יותר.

(256) ראה יומא לב, סע"ב.
 (257) סידור אדה"ז בקריה"ת דשויו"ט.
 (258) לכאורה אפ"ל שאי-אמירת י"ג מדה"ר היא מצד ענין השבת כשלעצמו. אבל האמת היא, שענין השבת פועל גם על ענין היו"ט, שגם מצד ענינו הוא אין צורך באמירת י"ג מדה"ר (חסר קצת — הוור"ל).
 (259) ב"ר פ"י, ט.
 (260) פרש"י בראשית ב, ב. ועוד.
 (261) ישעי' נח, יג.
 (262) ע"ז ג, סע"א.
 (263) ב"ר פ"א, ב.
 (264) ראה לקו"ש חכ"א ע' 84 ואילך. וש"נ.
 (265) תהלים צ, יו"ד.

ובהקדמה — שבמ"ת היו חילוקי דרגות, ובלשון חז"ל²⁶⁶: "אתה (משה) מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו והכהנים מחיצה לעצמם כו'". והביררה בידי כל אחד באיזה אופן יהי' אצלו הענין דמ"ת, עד לאופן היותר נעלה כפי שהי' אצל משה רבינו — שהרי אצל כל אחד מישראל יש בחי' משה שבנפשו, כדמוכח מדברי הגמרא²⁶⁷ על הפסוק²⁶⁸ "ועתה מה ה' אלקיך שואל מעמך", "אטו יראה מילתא זוטרתא היא, אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא" — "דלכאורה אינו מובן התירוץ, דהא שואל מעמך כתיב, אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כו'"²⁶⁹.

ובקביעות כזו שניתוסף בענין ד"תמימות" שבספה"ע, יש סיוע מיוחד שהענין דקבלת התורה יהי' באופן נעלה ביותר, ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

לט. ע"פ המדובר לעיל (סכ"ד) אודות השייכות של חג הפסח וחג השבועות וימי ספה"ע שבינתיים, שבאים בהמשך אחד,

— כמובן גם מהקביעות של חג השבועות, שאינה קשורה עם ימי החודש, כמו הקביעות של שאר הימים טובים (שהרי חל "פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה"²⁷⁰ — בהתאם לשינוי במספר ימי חודש ניסן ואייר), אלא תלוי' ביום החמישים שלאחרי מ"ט יום דספה"ע שמתחילים ממחרת הפסח, להיותם בהמשך אחד²⁷¹ —

בהכרח לומר שיש ענין משותף בעבודת ה' בכל ג' ענינים אלו: לכל לראש הענין המשותף הוא שמחה של מצוה: פסח ושבועות הם "מועדים לשמחה", והרי אין הכוונה לשמחה של הוללות ח"ו²⁷², אלא לשמחה הקשורה עם עבודת ה', והיינו, ששמחת חג הפסח קשורה עם יצי"מ, ושמחת חג השבועות קשורה עם מ"ת; וגם ימי ספה"ע קשורים עם שמחה של מצוה — מצות ספירת העומר הקשורה עם הקרבת העומר במקדש. ונוסף על ענין השמחה שישנו בכל אחד מהם בענינו הוא, יש ענין משותף בכולם — שקשורים עם ענין הדיבור:

בקרבנות של עצרת (כמו בקרבנות שאר הימים טובים) הוא "מכיון שקבלתם עליכם עול תורה כו'", שמוה מובן שחג השבועות הוא ענין בפ"ע — הרי יש בו גם ההמשך לחג הפסח וספה"ע.

(272) ראה רמב"ם הלי' יו"ט פ"ו ה"כ.

(266) מכילתא ופרש"י יתרו יט, כד.

(267) ברכות לג, ב. וש"ג.

(268) עקב יו"ד, יב.

(269) תניא רפמ"ב.

(270) ר"ה ו, ב.

(271) וגם לפי מ"ש בירושלמי (ר"ה פ"ד

סוף ה"ח) שהטעם שלא נאמר הלשון "חטא"

"פסח" הוא מלשון "פה סח"²⁷³, שמורה על ענין הדיבור, כיון שבפסח ישנו הענין דסיפור יצי"מ שצ"ל בדיבור דוקא²⁷⁴, ועד ש"כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"¹⁷⁰ (שזהו דבר שלא מצינו בנוגע לקרבן פסח, או בנוגע למצה ומרור).

וכן בנוגע לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו" — שהרי בנוגע ללימוד התורה נאמר²⁷⁵ "חיים הם למוצאייהם", ודרשו רז"ל²⁷⁶ "למוצאייהם בפה", היינו, שהלימוד צריך להיות בדיבור דוקא, וכמ"ש²⁷⁷ "ואשים דברי בפיך". — בודאי צ"ל ענין המחשבה, להבין מה שלומד (אפילו בתושב"כ, ועאכ"כ בתושבע"פ²⁷⁸), אבל מצות תלמוד תורה כדבעי היא דוקא כשמוציא בדיבור (וכמובן גם מהדין²⁷⁹ שמתור להרהר בדברי תורה גם בשעה שאסור להוציא דברי תורה מפיו, שמזה מוכח שעיקר ענין התורה הוא בדיבור דוקא).

ולהעיר גם מהידוע²⁸⁰ בנוגע להיחס של ג' העמודים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמילות חסדים²⁸¹, לג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה — שגמילות חסדים (כללות ענין המצוות) הו"ע המעשה, שהרי רובם ככולם של המצוות קשורים עם מעשה או שלילת המעשה, עבודה (תפלה) הו"ע המחשבה, כמארז"ל²⁸² "איזו היא עבודה שהיא בלב זו תפלה", ואילו תורה הו"ע הדיבור (ולא מחשבה).

וגם ספירת העומר קשורה עם ענין הדיבור — שהרי מצות ספה"ע²⁸³ צריכה להיות בדיבור בפה דוקא²⁸⁴ (ולא כמו "וספרה לה"²⁸⁵, שלא צ"ל בדיבור דוקא²⁸⁶), וכמרומו גם בקרבן העומר (שבהמשך לזה באה ספירת העומר) שנאמר בוי"ק⁸² "עומר התנופה", ואיתא בזהר (פ' בלק²⁸⁷) ש"תנופה" היינו "תנו פה", שהר"ע הדיבור.

מ. וביאור מעלת הדיבור:

מחשבה — היא לעצמו, וכמארז"ל²⁸⁸ "אין אדם יודע מה בלבו של חברו", ורק ע"י הדיבור נעשה גילוי אל הזולת, שמגלה לו מחשבתו

(273) סידור האריו"ל בהגש"פ (ב"סדר כוונת הפסח" — "טעם למה נק' פסח").	(280) ראה לקו"ת אחרי כה, סע"ד ואילך. ובכ"מ.
(274) ראה מנח"ח מצוה כא. הובא בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו.	(281) אבות פ"א מ"ב.
(275) משלי ד, כב.	(282) תענית ב, סע"א.
(276) עירובין נד, רע"א.	(283) ולכמה דעות — גם שמיטה ויובל (ראה חינוך מצוה של. ועוד).
(277) ישע"י נא, טז.	(284) שו"ע אדה"ז או"ח רסתפ"ט. וש"נ.
(278) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.	(285) מצורע טו, כח.
(279) ראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדר"ת) ס"א ס"ו. וש"נ.	(286) ראה חינוך שם.
	(287) ח"ג קפת, ב.
	(288) פסחים נד, ריש ע"ב.

עד למסקנת חכמתו כו', ע"י אותיות הא"ב שנחלקים לה' מוצאות הפה, וכוללים את כל הדיבורים האפשריים.

ועוד זאת, שבנוגע למחשבה אין הכרח שממנה יומשך לדיבור ומעשה, אבל מהדיבור יומשך גם ענין המעשה, ועד שלפעמים פועל הדיבור ענין של מעשה גם אצל הזולת — כפי שמצינו גבי מלך, שאסור לו לעשות מלאכה בפני העם, במכ"ש מ"פרנס על הצבור" ש"אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה"²⁸⁹, וענין העשי' אצלו הוא ע"י הדיבור — "אמר מלכא עקר טורא"²⁹⁰, היינו, שע"י אמירה בלבד נעשה ענין המעשה.

ונמצא, שכאשר יהודי הוא במעמד ומצב הראוי — והרי לאחרי ספה"ע כל בני"ם הם במעמד ומצב הראוי — ש"כל ישראל בני מלכים הם"²⁹¹, ויתירה מזה: מלכים ממש²⁹², ובפרט עי"ז שיהודי נעשה "א תורה איד", שהרי "מאן מלכי רבנן"²⁹³ — אזי הדיבור שלו כולל גם את ענין העשי'.

מא. וענין זה בא בהמשך להמדובר לעיל²⁹⁴ שיש לנצל את ימי הפסח עבור לימוד התורה.

והענין בזה — שכשם שבסיום התקופה, בחג השבועות, זמן מ"ת, מודגש ענין הדיבור בתורה, "ואשים דברי כפוך", כך גם בהתחלת התקופה, בחג הפסח, מודגש ענין הדיבור בתורה — בסיפור דיצי"מ.

ולהעיר, שאף שהסיפור ביצי"מ הוא לכאורה ענין בפני עצמו שאינו קשור עם לימוד התורה נוכדמוכח מזה שהסיפור ביצי"מ הי' גם קודם מ"ת — בעת יצי"מ, כשהיו "משה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם"²⁹⁵ (לאחרי ש"עשה משה את הפסח .. והי' ריחו הולך כו"²⁹⁶), "והם עוסקים בהלל ובהלכות הפסח"²⁹⁷], הרי מובן, שכאשר מקיימים מצות סיפור ביצי"מ לאחרי מ"ת, מקיימים בשעת מעשה גם מצות לימוד התורה, שהרי ה"הגדה" כולה היא תורה — קטעים מדברי המכילתא²⁹⁸ (אלא שהמדפיסים שראו קטעים אלו ב"הגדה", השמיטו אותם מהמכילתא!...). ועד"ז בנוגע לשאר מדרשי חז"ל שמדברים אודות יצי"מ, שגם בהם יוצאים י"ח סיפור יצי"מ באופן ד"המרבה לספר ביצי"מ", ועד לאופן "שהיו מספרים

(289) קידושין ע, א. רמב"ם הל' סנהדרין (לעיל ע' ...).

פכ"ה ה"ד. (295) שהש"ר פ"א, יב (ג).

(290) ראה ב"ב ג, ב. (296) שמור"ר פי"ט, ה. וראה שהש"ר שם.

(291) שבת סז, א. וש"נ. (297) שמור"ר ספי"ז. וראה עץ יוסף

(292) תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב). לשמור"ר פי"ט, ו.

(293) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (298) ראה ספר האורה (הוצאת באבער

תרס"ה) ב"מבוא" ע' 58. הגדה שלמה (ברע"מ).

(294) שיחת ש"פ צו, שבת הגדול ס" ב"מבוא" ע' 18 ואילך.

ביציאת מצרים כל אותו הלילה"¹⁷⁰, והרי מדרשים אלו הם חלק מתורה שבע"פ. וקרוב לודאי שגם ע"י הסיפור ביצי"מ באותיות של כל אחד ("אין אייגענע אותיות") מקיימים מצות לימוד תושבע"פ, שהרי זוהי שקו"ט בדברי המכילתא ושאר מדרשי חז"ל שעוסקים בסיפור יצי"מ. אך לכאורה יכולים להקשות על זה מהדין ש"אין עושין מצוות חבילות חבילות"²⁹⁹, וא"כ, איך אפשר לומר שע"י פעולה אחת מקיימים ב' מצוות?

אבל, לא מסתבר לומר שבאמירת עניני תורה (שבסיפור יצי"מ) לא יצאו י"ח לימוד התורה בגלל ש"אין עושין מצוות חבילות חבילות" — "ס'איז אַ ווילדע זאך"!...

ולאמיתתו של דבר, לא שייך כאן הענין ד"אין עושין מצוות חבילות חבילות", שטעם האיסור הוא כדברי רש"י³⁰⁰ "שנראה כמו שהיו עליו למשאווי וממהר לפרק משאו" — כי, ענין זה שייך רק כשיכול לקיים ב' המצוות זו אחר זו מבלי להפסיד שום דבר, משא"כ בנדוד, אין מקום לומר שבגלל מצות סיפור יצי"מ ידחה מצות ת"ת לזמן שלאח"ז, שהרי הזמן שלאח"ז דיו שיפקיע את עצמו, כיון שמחוייב בת"ת מצד עצמו.

ועוד ועיקר: כיון שהדין ש"אין עושין מצוות חבילות חבילות" הוא רק מדרבנן (כדברי התוס' במסכת סוטה³⁰¹), ואילו הסיפור ביצי"מ הוא מצוה מן התורה (כפי שפוסק רבינו הזקן בשו"ע³⁰²), וכן תלמוד תורה היא מצוה מן התורה³⁰³, יש לומר, שמלכתחילה קבעה התורה באופן שיוכל לקיים שניהם בבת אחת³⁰⁴.

ולהעיר, שעד"ז מצינו בנוגע לתפלה — שישנם כמה עניני תורה שאומרים בתפלה, כמו פרק איזהו מקומן, פרשת התמיד וכיו"ב, וברור הדבר שע"ז מקיימים גם מצות תלמוד תורה (אף ש"יש .. שאומרים פסוקים הרבה קודם ברכות התורה .. הואיל ואומרים אותן דרך תחנונים ולא דרך לימוד וקריאה בתורה"³⁰⁵).

ועד"ז בנוגע לק"ש — שהיא חלק בתפלה, וגם ענין של לימוד התורה, כדאיתא בירושלמי³⁰⁶ שרשב"י לא הי' מפסיק לק"ש, כיון ש"זה שינון וזה שינון". וכמובן גם מזה ש"ברכת אהבת עולם .. פוטרת מלברך

299) ברכות מט, א. פסחים קב, ב. סוטה
 ח, א. (304) ראה גם אנציק' תלמודית ערך אין עושין .. חבילות ס"ד (כרך א' ע' תרחצ).
 (300) סוטה שם.
 (301) שם.
 (302) שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ו ס"ח.
 (303) ברכות ושבת פ"א סה"ב.
 (304) ה'ת"ת לאדה"ז רפ"א ורפ"ב. וש"נ.
 (305) שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ו ס"ח.
 (306) ירושלמי פ"א ס"ב.

ברכת התורה .. אם קרא (ק"ש) מיד אחריי³⁰⁷ ללא הפסק, כמו שאין להפסיק בין ברכת התורה ללימוד התורה³⁰⁸ (כשם שבבדיקת חמץ אין להפסיק בין הברכה לבדיקה, אף שבעת הבדיקה עצמה מותר לדבר (ורק מהדרים שלא לדבר), ולכל הדעות מותר לדבר מעניני הבדיקה³⁰⁹), שמזה מוכח שק"ש נחשבת גם ללימוד התורה.

ועד"ז בנוגע ליו"ט, שיש מצות שמחת יו"ט, ש"אין שמחה אלא ביין³¹⁰, ויש מצות קידוש היום, ולא מצינו שאין לצאת י"ח ב' מצוות אלו ע"י כוס אחד. ועד"ז בכמה ענינים כיו"ב.

מב. ובנוגע לפועל:

יש לחזור עוד הפעם — ועד מאה פעמים — על המדובר בר"ה לאילנות³¹¹ (שקשור עם מ"ש³¹² "כי האדם עץ השדה") אודות ההוספה בלימוד התורה באופן ד"עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי³¹³, כולל גם "לגנוב" מהזמן ד"מלאכתך עראי" כדי להוסיף ב"תורתך קבע" — כידוע הסיפור³¹⁴ שכאשר רבינו הזקן הי' לומד נגלה עם בנו של המלאך, ובנו של המלאך הי' לומד עמו חסידות, ומשך הזמן הי' צ"ל מכוון זה כנגד זה, הי' רבינו הזקן מסובב את מחוגי השעון כדי שבנו של המגיד ילמד עמו חסידות משך זמן ארוך יותר, וסיים, שבאותן שעות היתה אצלו עריבות מיוחדת באופן ד"מים³¹⁵ גנובים יומתקו" ...!

ונתינת כח מיוחדת על זה כשבאים מחג הפסח, שענינו "פה סח", שאז ישנו הסיפור ביצי"מ שהוא גם ענין של לימוד התורה (כנ"ל), ומתכוונים לחג השבועות, זמן מ"ת, שבו נשלם הענין דיצי"מ — "בהוציאן את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"¹⁴⁹.

והרי הענינים דיצי"מ ומ"ת נותנים כח על כל השנה כולה — כפי שרואים שיש חיוב להזכיר יצי"מ בכל יום, בבוקר ובערב³¹⁶, וכן יש חיוב ללימוד תורה בכל יום, בבוקר ובערב³¹⁷, ועד שאפילו להדעה שיוצאים י"ח בלימוד "פרק אחד", או אפילו בקריאת שמע, הרי זה צריך להיות "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"³¹⁷, וכן ק"ש בבוקר ובערב — "בשכבך ובקומך"³¹⁸.

307	שו"ע אדה"ז שם סמ"ז ס"ו.	אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ז ס"ע קעו ואילך.
308	ראה שם ס"ז.	וראה גם תו"מ חנ"ו ע' 208. וש"נ.
309	ראה שם סתל"ב ס"ו.	(315) משלי ט, יז.
310	פסחים קט, א.	(316) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ז ס"א.
311		וש"נ.
312	פ' שופטים כ, יט.	(317) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד.
313	רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז.	וש"נ.
314	ראה בית רבי ח"א פ"ב בהערה.	(318) ואתחנן ו, ז.

ובפשטות — שצ"ל קביעות עתים לתורה בכל יום, בבוקר ובערב, וכל המרבה הרי זה משובח.

ועוד ענין בהחיוב דלימוד התורה ביום ובלילה (נוסף לכך שאין ענין יוצא מידי פשוטו) — שיום מורה על זמן של עושר, ולילה מורה על זמן של עוני רח"ל, והחיוב דלימוד התורה הוא בכל זמן, הן בזמן של עושר והן בזמן של עוני.

וע"י לימוד התורה נעשה הענין דיצי"מ בכל יום — כמבואר בספרי מוסר וחסידות³¹⁹ שהפירוש ד"יציאת מצרים" הוא שיוצאים מהמעמד ומצב שהוא באופן ד"מיצר לישראל", כמארז"ל³²⁰ "כל המלכיות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירים לישראל", כפי שנעשה מצד הענין ד"מפני חטאינו גלינו מארצנו"; והיציאה ממצרים היא ע"י לימוד התורה — שהרי "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"³²¹, ועי"ז נפטרים מכל ענין של לחץ, הן לחץ פנימי והן לחץ חיצוני, ועד שכל רואיהם יכירום שאין להם מציאות ודעה לעצמם ("איגענע דעות"), מלבד מילוי השליחות של הקב"ה.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים"²³¹ — שיצאו "ביד רמה"³²², ו"ברכוש גדול"³²³, ולא התייראו מההליכה "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב"³²⁴, כיון שהענין הי' הורג הנחשים והעקרבים ומיישר את הדרך שתהיי "ארץ מישור"³²⁵ — "אראנו נפלאות", שכך תהיי גם היציאה מגלות זה, בשמחה ובטוב לבב, ועד ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"³²⁶, ובאופן שבנ"י לוקחים עמהם את כל עניני העולם בכל מקום שהם, כיון שנעשים בעלי-בתים ("מאן מלכי רבנן") על כל העולם, ובאים כולם לגאולה האמיתית והשלימה, "בם עור ופסח הרה ויולדת יחדיו"³²⁷, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

* * *

מג. בנוגע ליצי"מ אמרו רז"ל³²⁸ "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" — עי"ז שהשתדלו ללדת ילדים כו', כמסופר במדרשי חז"ל אודות ה"מראות הצובאות"³²⁹, ובאופן שהיו

(319) ראה תו"א שמות מט, ד ואילך.	(325) ראה פרש"י בעלותך יו"ד, לד.
וארא נח, ב ואילך. יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.	(326) תבוא כח, יו"ד.
(320) ב"ר פט"ז, ד.	(327) ירמי' לא, ז.
(321) אבות פ"ו מ"ב.	(328) סוטה יא, ב.
(322) בשלח יד, ח.	(329) ראה תנחומא פקודי ט. פרש"י
(323) לך לך טו, יד.	ויקהל לח, ח.
(324) עקב ח, טו.	

יולדות בשדה, והקב"ה בעצמו דאג לצרכי התינוקות כו' ³²⁸ (כמובא בארוכה במאמר ד"ה והחרים ³³⁰ שעתה מלאו מאה שנה לאמירתו).

ושכרם הי' — שראו מיד נחת מילדיהם: לאחר שבעה ימים, בקריעת ים סוף — הנה "הם הכירוהו תחילה" ³²⁸, היינו, שדוקא אותם ילדים שגדלו ונתחנכו מתוך מיצר ודוחק, מבלי להתפעל מהמלעיגים שאמרו שאם יגדלו את הילד כמו יהודי אזי ישאר במעמד ומצב של שעבוד כו' — "הם הכירוהו תחילה", לפני הזקנים כו', וכל ששים ריבוא בני".

וע"פ המדובר כמ"פ שכל סיפור בתורה הוא הוראה, כיון שהתורה היא "תורת חיים" — הנה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה ישנה הבטחת התורה ל"נשים שאננות" ³³¹ בנוגע להנהגתן בחינוך ילדיהם ע"פ תורה (כמדובר לעיל (סכ"ח) בנוגע לענין אמירת הברכות כו'), שגם הם יזכו לראות נחת אמיתי מילדיהם באופן שגם אצלם יהי הענין ד"הם הכירו תחילה", וכמ"ש ³³² "והשיב לב אבות על (ידי) בנים", ועד שכל "צבאות ה" ³³³ יצאו ביחד לקבל פני משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

מד. כיון שאף אחד מישראל לא ישאר בגלות, ישנו כבר הענין ד"הנצנים נראו בארץ" ³³⁴ — אלו שנגאלו ממקומות שבהם היו במצור ושבי', ומתנהגים עתה באופן ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". ויהא בואם בשלום, וירכו חילם לאורייתא, בנוגע לעצמם ובני ביתם. ועד"ז בנוגע לאלו שנמצאים עדיין שם — שגם הם יכולים לפעול בעניני תומ"צ, אם רק לא ינקרו את העינים כו'. ובגמר עבודה זו, תושלם עבודת בני" בכל מקום שהם, ואז — "קהל גדול ישובו הנה" ³²⁷, בעגלא דידן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — ג"פ, והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי" (ועמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה).

אח"כ שאל אם יש מי שלא שתה עדיין ד' הכוסות. והוסיף, שמי שרוצה יכול לשתות כוס חמישי, שהרי יש דעה בדברי התנאים שצריך לשתות גם כוס חמישי ³³⁵.

(330) תרל"א — פ"ז (סה"מ תרל"א ח"א
 ע' רסו ואילך).
 (331) ישע"י לב, ט. וראה ברכות יז, א.
 (332) מלאכי בסופו (ובפרש"י).
 (333) בא יב, מא.
 (334) שה"ש ב, יב.
 (335) פסחים קיח, רע"א. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 48 ואילך. וש"נ.

ואח"כ התחיל בעצמו לנגן הניגון "א-לי אתה".
 לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה — חילק כ"ק אדמו"ר
 שליט"א בידו הק' לכל הנאספים שיחיו מ"כוס של ברכה".
 טרם צאתו התחיל לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".

הוספה

א

בי"ה, כבי אייר תשכ"א
 ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
 מוה' שמואל שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"ט אייר והקודמיו, ויהי רצון שיבשר טוב
 בכל העניינים אודותם כותב, הכללים והפרטים גם יחד.

לכתבו אודות היחסים עם מרת וכו', אינו מציע מה לעשות בזה, כי כפי
 כתבו יש מקום וצורך לפעולות שניהם גם יחד בשביל התפתחות המוסד. והטפת
 מוסר בעלמא — רואים במוחש שאינה מביאה תועלת המקווה, ובפרט כשבאה
 מעבר לים וכו'. ובטח יכתוב הצעה מעשית לתקן המצב. וכמובן בהתחשב עם
 תכונת הנפש, שהרי הכוונה בעניינים דקדושה הוא בנין ולא הירוס, אפילו
 כשהמדובר ע"ד טענה מבוססת במאה אחוז. ועוד ועיקר — שבדעתי הנני עומד,
 שהסמינר ובי"ס המקצועי יש להם עתיד מזהיר ביותר וביותר, הן בכמות והן

א

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (חפר, תשע"ה).
 מוה' שמואל: חפר, מנהל ביה"ס וסמינר בית רבקה — כחב"ד. אגרות נוספות אליו —
 אג"ק חכ"ח אגרת יתתיג, ובהנסמן בהערות שם.
 שבדעתי הנני עומד, שהסמינר .. עתיד מזהיר ביותר וביותר: בסגנון זה גם נאמר להנמען
 ב"יחידות" — תשרי תשכ"א.

באיכות. ואת"ל ראי' נוספת בזה מהכינוס ממוסדות חרדים שנתקיים בכפר חב"ד שכותב אודותו. אלא שבטבע עניני קדושה שהצד "שכנגד" משתדל להפריע באופנים שונים ומשונים. ועל המתעסק במלאכת הקדש לראות את הענינים בפנימיותם וכפי מטרותם, וזה עצמו מוסיף עצה איך ליישר המעקשים, ולכל הפחות איך לעבור סחור סחור סביבם ובאופן שלא יפריע כלל וכלל לביסוס והתפתחות המוסדות.

המצפה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

נ.ב. את"ל, שאלתי ביום הסגולה ל"ג בעומר, האם מנצלים וכו' — חלה גם על כללות הבעיני אודותה כותב. ומובן ג"כ ממכתבי לכונוס נשי ובנות חב"ד שהעתקתו מצורף בזה.

ב

בי"ה. כה' אייר תשט"ו
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר . . . שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מיי"ט לחדש זיו, אשר הוטב מצב בריאותו וחוזר לאיתנו. ויה"ר שתהיי רפואתו שלימה. וסגולה מיוחדת לימים האלו, שמתקרבים אנו לזמן מתן תורתנו המביאה רפואה לעולם, וכמבואר בארוכה גם בשמו"ר שכל ישראל היו בריאים ושלמים לקבלת התורה. בברכה, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר — לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מ. שניאורסאהן

ממכתבי לכונוס נשי ובנות חב"ד: אג"ק ח"כ אגרת ז'תרמ.

ב

מצילום האגרת.

וסגולה מיוחדת לימים האלו כו': ראה גם אג"ק חי"א אגרת גיתקיב. גיתקבג. תורתנו המביאה רפואה לעולם: ראה עירובין נד, א. זח"ג קס, ריש ע"ב. פרש"י בשלח טו, כו. ועוד.

בשמו"ר: ראה מכילתא ופרש"י יתרו יט, יא. כ, טו. וראה גם במדב"ר פ"ז, א. וש"נ.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ת אברהם ישעי' הכהן בן לאה מיטא
בקשר עם יום הולדתו הארבעים – כ"ף אייר, ה'תשע"ו

שנת הקהל את העם

לשנת הצלחה מופלגה בכל אשר יפנה

זוגתו לאה בת צפורה פייגל

בנותיהם ובנם

מאטיל רחל בת לאה

חי' מושקא בת לאה

מנחם מענדל בן לאה

שרה שיינדל בת לאה

אלה רבקה בת לאה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ברקוביץ

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב